

KERK IN MOKUM

BLAD VOOR KERK EN SAMENLEVING | PROTESTANTSE KERK AMSTERDAM | ZOMER 2021

Nieuwe
kansen voor
de kerk
3

Veelbewogen jaar
11

Hart&ziel

Aanwezig
zijn in de
buurt

12

Homovriendelijke kerk? Laat het zien!

Aanloop naar Pride-viering op 8 augustus

Wielie Elhorst en Berendien Bos: 'Maak aan Amsterdammers steeds weer duidelijk dat LHBTI'ers welkom zijn in de kerk.'

foto: Marloes van Doorn

In de onlangs gepubliceerde Regenboogindex van Europese kerken staat de Protestantse Kerk in Nederland in de top-vijf van de meest homovriendelijke kerken. Dat is mooi maar het is niet genoeg, vinden Berendien Bos en Wielie Elhorst, beide homoseksuelen en actief bij de kerk betrokken. Ze zien, ondanks de openheid en ruimte in de protestantse kerk, nog genoeg werk aan de winkel, ook voor de Protestantse Kerk Amsterdam.

Mirjam Nieboer

'Het lijkt alsof hier alles kan, maar daarvoor kan er ook een zekere afstand tot het onderwerp ontstaan', signaleren ze.

Blijf het er met elkaar over hebben en het benoemen, is hun advies. Maak aan Amsterdammers steeds weer duidelijk dat LHBTI'ers welkom zijn in de kerk. De komende Pride-week kan daar opnieuw een goede aanleiding voor zijn. Berendien en Wielie zijn lid van de

voorbereidingsgroep van de jaarlijkse Pride Kerkdienst. De viering vormt de afsluiting van de Pride-week die dit jaar van 31 juli tot 8 augustus wordt gehouden.

De protestantse kerk verleende me kerkasiel

Bij het organiseren van de viering ervaren ze veel medewerking en enthousiasme.

Maar toch, als je beter kijkt, is niet alles goud wat er blinkt. Wielie: 'Als ik mijn collega-predikanten in Amsterdam spreek over de Pride-viering of over LHBTI-emancipatie, zie ik een gevarieerde reactie. Dat is op zich helemaal niet erg. Het is juist inspirerend om er met elkaar over in gesprek te gaan.' Soms wordt over vieringen voor LHBTI'ers gezegd: jullie worden nu toch breed geaccepteerd in de kerk? Wielie: 'Bij die constatering houdt dan vaak het gesprek op. Iedereen is welkom, dus dan hoeven we het er niet over te hebben. Jammer, want daarmee doe je het thema geen recht.' Berendien bevestigt dat. 'Er wordt weleens gezegd:

voor hetero's gaat het leven ook niet over rozen, dus hoezo die extra aandacht voor niet-hetero's? Maar dat is te makkelijk. Als je LHBTI'er bent en daarvoor uitkomt, leef je een leven dat kwetsbaar is vanwege de "buitenwereld". Als je de ander niet goed kent, weet je niet hoe die er werkelijk over denkt. Je kunt erover aangesproken worden. Dat kan heel onveilig voelen, ook in een kerk die LHBTI-vriendelijk zegt te zijn. In elke diverse gemeenschap is de kans op mensen die er moeite mee hebben reëel. Daar moet je je altijd toe verhouden.'

Lees verder op pagina 2

Verhalen van hoop

Femke Halsema in podcast over hoop

Rosalienne Israël en Erik Olsman

Tijdens de naschok van corona houden veel Amsterdammers zich vast aan de hoop op een terugkeer naar de oude situatie. Maar wat betekent terugkeer naar het oude voor Amsterdammers met een kleine beurs, Amsterdamse vluchtelingen, leraren, zorgverleners en politieagenten? Zij kampten al met tekorten, maar moesten het tijdens de crisis met nog minder zien te rooien. Is er desondanks hoop voor alle Amsterdammers?

Wat betekent ‘hoop hebben’ werkelijk en hoe houden we als stad - en als kerk in deze stad - collectief hoop in deze uitdagende tijden? Afgelopen najaar vroeg burgemeester Femke Halsema de Protestantse Kerk Amsterdam hoop te bieden aan de stad. Aan die oproep gaf de Protestantse Kerk Amsterdam onder meer gehoor met de productie van de podcast *Hoop in tijden van corona*. In de laatste aflevering is Halsema zelf te gast.

Nieuwe samenleving

Naar aanleiding van onder meer deze podcast vragen wij ons af: kan de schok van corona aanknopingspunt zijn voor een andere, nieuwe samenleving? Zal de pandemie de aanleiding zijn om de problemen waar we al tegenaan liepen - de klimaatcrisis, tekorten in zorg en onderwijs, de groeiende kloof tussen mensen, het vluchtelingenvraagstuk, racisme en discriminatie - aan te pakken? Durven we de neiging tot overmatige consumptie te beteugelen en kunnen we blijvende veranderingen bewerkstelligen? Hoop op veran-

Foto's: Marloes van Doorn

Rosalienne Israël en Erik Olsman zijn de initiatiefnemers van de podcast *Hoop in tijden van corona*.

dering begint met de erkenning van de huidige situatie. In de vijfde aflevering van de podcastserie *Hoop in tijden van corona* vertelt Efraïm Hart, OLVG-arts en duo-raadslid Christen Unie, hoe corona de groeiende ongelijkheid in de samenleving ongenadig aan het licht brengt. Ramsey Nasr zegt het in *De fundamente*n nog scherper: bezoeken aan de voedselbank stegen exponentieel, zorgverleners stortten van vermoeidheid in en we mochten niet aanwezig zijn bij de begrafenis van onze grootouders, maar ondertussen ‘werden schatrijke enkelingen daar nog wat rijker van’.

Verhalen van compassie

Femke Halsema schetst in haar reflectie op hoop iets vergelijkbaars als ze haar persoonlijke situatie vergelijkt met een groot gezin. Als je in een kleine Amsterdamse flat samen tegen de muren opvliegt, ‘dan is het leven echt nog een stuk zwaarder’. Ze is geschokt over de ingrepen die ze in de vrijheden van Amsterdammers heeft moeten doen, die ze ‘een scherp contrast met de aard van de stad’ noemt. Amsterdam met haar geschiedenis van protest en vrijheid van meningsuiting, is nu al meer dan een jaar be-

klemd, wat lijden met zich meebrengt. Maar uit de erkenning van lijden, ongelijkheid en onrecht kan juist hoop groeien - hoe tegenstrijdig dat misschien lijkt. Evenals uit compassie of uit de relatie met de ander die onze nood ziet. Dat blijkt zelfs uit wetenschappelijk onderzoek. In de podcastserie horen we dat in de verhalen van de coronakappers die thuis- en daklozen een gratis knipbeurt geven en daarmee een beetje waardigheid. Of in het verhaal van Iman de Ruijter, ook wel ‘de moeder Theresa’ van Amsterdam-Noord genoemd, die de voedselbank Amsterdammers probeert bij te staan. Het erkennen van lijden van de ander kan tot hoop leiden. Dat is echter geen sinecure. Lijden is niet fijn om naar te kijken. Liever dekken we tragiek, ongelijkheid en onrechtvaardigheid toe. Waar het kan zelfs met de sluier van de hoop: hoop op terugkeer naar het oude. Durven we de ongelijkheid, het lijden en de onrechtvaardigheid in het gezicht te blijven kijken, ook nu de stad weer opengaat? Of juist nu? Hoop begint bij de erkenning van lijden en onrecht. Of we nu in God geloven of niet, laten we de solidariteit en compassie vasthouden en met vereende krachten problemen onderkennen en naar oplossingen zoeken! Daarbij kunnen verhalen uit de levensbeschouwingen en verhalen van Amsterdammers helpen. Zoals dat van een oud-rechter die een beetje burgerlijk ongehoorzaam durft te zijn of van een alleenstaande moslima die zich het lot van minder bedeelde aantrekt.

Dit artikel is eerder verschenen in het Parool. Rosalienne Israël is predikant en scriba van de Protestantse Kerk Amsterdam. Erik Olsman is universitair hoofddocent geestelijke verzorging aan de Protestantse Theologische Universiteit. Ze zijn de initiatiefnemers van de podcast Hoop in tijden van corona, gemaakt door journalist Harmen van der Veen. De podcast is gratis te beluisteren via protestantsamsterdam.nl/hooppodcast en via Spotify.

Homovriendelijke kerk? Laat het zien!

Vervolg van pagina 1

Ridderorde

Wielie groeide op in een Leger des Heils-gezin. Op zijn negentiende, toen hij theologie ging studeren in Kampen en heilssoldaat werd, besloot hij voor zijn seksualiteit uit te komen. Hij wilde bij zijn studie helemaal zichzelf kunnen zijn en vooral eerlijk. In het gezin waarin hij opgroeide, was zijn seksualiteit geen probleem, maar binnen het Leger lag dat anders. Zeker voor het Legerkorps in Kampen, dat nog erg traditioneel was. Toen hij voor een functie in het jeugdwerk werd geweigerd omdat hij homo is, besefte hij: dit is een doodlopende weg. Met een zwaar hart - ‘het Leger was mijn *extended family*’ - liet hij zich uitschrijven. Wielie vond een nieuw kerkelijk thuis in de toen nog gereformeerde kerk. Hij werd er jongerenwerker en later predikant in algemene dienst voor het jeugdwerk. In 2015 koos hij ervoor gemeentepredikant te worden. Hij was een aantal jaren aan de Protestantse Kerk Amsterdam verbonden als predikant met bijzondere opdracht om de sociale acceptatie van LHBTI'ers in christelijke kring te bevorderen. Tegenwoordig is hij parttime gemeentepredikant in Bussum en hulppredikant in de Amsterdamse Oranjekerk. ‘De stap om uit het Leger te gaan was nodig en goed, maar ik ervaar het nog steeds als een vorm van kerk-

asiel dat de protestantse kerk me heeft verleend. Daar ben ik de kerk dankbaar voor.’ Dat hij landelijk en internationaal aan de weg timmert voor acceptatie van LHBTI'ers in de kerk is niet onopgemerkt gebleven. Op 26 april jl. kreeg hij een ridderorde opgespeld door burgemeester Femke Halsema. ‘Een grote erkenning van mijn werk en het werk van al die andere LHBTI-voorvechters in de kerk.’

Coming out is geen ‘eitje’

Berendien Bos komt uit een gereformeerd predikantsgezin. Thuis had homoseksualiteit geen negatief imago. Berendien: ‘Door mijn geloofsopvoeding heb ik altijd gevoeld dat ik een kind van God ben. Daar doet mijn seksualiteit niets aan af. Dat hebben mijn ouders me ook altijd meegegeven. Ik heb dan ook geen geloofscrisis meegemaakt om me in de kerk als lesbische vrouw op mijn gemak te voelen.’ Toch was haar *coming out* ook voor haar geen ‘eitje’. ‘Ik realiseerde me dat mijn toekomst er flink anders uit zou zien dan ik tot dan toe had gedacht.’ Haar eerste Pride-kerkdienst herinnert ze zich heel goed. ‘Ik weet nog dat ik vlak voor de dienst binnensloep en met bonzend hart op het balkon ging zitten, in de hoop dat niemand me zou opmerken.’ Het was voor het eerst dat ze met zo veel gelijkgestemden in de

kerk was. ‘Het werd een onvergetelijke ervaring die veel heeft bijgedragen aan het besef dat ik niet “de enige” ben in de kerk.’ Berendien studeerde geschiedenis met als specialisatie de Afrikaanse geschiedenis en werkte als redacteur en communicatiemedewerker bij internationale (hulp)organisaties. Sinds een paar jaar werkt ze op het landelijk dienstencentrum van de Protestantse Kerk in Nederland bij de kerkelijke advieslijn. In dat werk passeert het thema homoseksualiteit soms de revue. ‘Als het over homoseksualiteit gaat, komt de vraag vaak voort uit een zorg die er binnen de gemeente leeft. Want “er staat toch in de Bijbel dat”, et cetera. De beller gaat er meestal automatisch van uit dat ik heteroseksueel ben. Ik kies er lang niet altijd voor om te vertellen hoe ik er zelf in sta, maar ik probeer wel ideeën aan te reiken om de vragen in de gemeente ook op andere manieren te benaderen en om de veiligheid van LHBTI'ers in de gemeente voorop te stellen.’

Psychologie van de LHBTI'er

Veel LHBTI'ers trekken naar de hoofdstad vanwege het homovriendelijke milieu. Voor sommigen betekent dat een breuk met hun verleden, ook met hun kerk. Berendien: ‘Mensen laten daarmee niet automatisch hun geloof

of relatie met God varen, dus gaan ze (misschien na een tijdje) in Amsterdam op zoek naar een kerk die bij hen past. Grote kans dat ze vanwege negatieve ervaringen eerst op hun hoede blijven. Dan helpt het als je aan de woord- en liedkeuze in de dienst merkt dat je als LHBTI'er welkom bent en dat deze gemeente weet heeft dat het leven niet 100% hetero is.’ Wielie: ‘Als je merkt dat je anders bent dan de rest, is dat vrijwel altijd een ontdekking die ook een traumatische kant heeft. Dat is de psychologie van de LHBTI'er.’ Berendien: ‘Daarom zie je bij veel LHBTI'ers een zekere terughoudendheid om het erover te hebben. Dat heb ik zelf ook. Maar ik heb op een gegeven moment wel besloten dat ik ervoor uitkom. Daar heb ik vooral goede ervaringen mee tot nu toe, maar toch denk ik regelmatig: wat zou de ander er écht van vinden? Dat speelt bij mij vooral in kerkelijke kring.’ Wielie: ‘We hebben hier als kerken een verantwoordelijkheid in. Ook als er gemeenteleden zijn die homoseksualiteit en geloof onverenigbaar vinden. Het gaat erom of je echt begaan bent met de ander als jouw naaste. Zeker als die zich in een moeilijke levensfase bevindt, bijvoorbeeld na de *coming out*. Dan moet je niet aankomen met Bijbelteksten, maar naast deze persoon gaan staan.

Net als bij iemand die rouwt. Bespreek als gemeente met elkaar hoe je een veilige gemeente kunt zijn voor LHBTI'ers. Er zijn modellen die een veilige kerk bespreekbaar en mogelijk maken. Zoiets kunnen we ook voor dit thema ontwikkelen. Daar is binnen de Protestantse Kerk Amsterdam gelukkig ook ruimte voor.’ De Pride-week is een van de momenten waarop je als gemeente het gesprek met elkaar kunt voeren hierover. Wielie: ‘Er zijn homo-onvriendelijke signalen in de samenleving die ook in de kerk doordringen. Grijp die aan om verhalen van LHBTI'ers met elkaar te delen en te verbinden met de traditie van het geloof. Met de verhalen over uitsluiting en bevrijding, worstelen met eenzaamheid, vallen en opstaan en opnieuw beginnen. Dat is - niet alleen voor LHBTI'ers - een mooie manier om je geloofsidentiteit een positieve invulling te geven of te hervinden.’

De afkorting LHBTI staat voor: Lesbisch, Homoseksueel, Biseksueel, Transgender en Intersekse. Kijk voor meer informatie over de Pride Kerkdienst op 8 augustus en de Pride Pelgrimage van 30 op 31 juli in het agendakatern van dit nummer.

Nieuwe kansen voor de kerk

Stadspredikant Tim Vreugdenhil schrijft nieuw boek

Stadspredikant Tim Vreugdenhil met zijn nieuwe boek *Opener dan ooit*.

foto: Marloes van Doorn

Hanna Blom-Yo

Tim Vreugdenhil is oprichter van de CityKerk Amsterdam en stadspredikant van Amsterdam. Onlangs verscheen zijn boek *Opener dan ooit. Nieuwe kansen voor kerken*.

In 2018 verscheen je boek over *Stand-up Theology*. Dus was het in 2021 weer tijd voor een nieuw boek?

Het was heel leuk maar ook erg tijdrovend om mijn eerste boek te schrijven. Dus ik was totaal niet bezig met plannen voor een tweede boek. Maar mijn uitgever vroeg mij om iets te schrijven over hoe het nu verder moet met de kerk na coronatijd. Toen ben ik erover gaan nadenken en ontdekte ik dat ik al best veel materiaal had liggen over dit thema. Dus toen heb ik ja gezegd. Zonder corona was dit boek er dus niet geweest, alleen al vanwege het feit dat ik door corona meer tijd in het schrijven kon steken.

De titel van je boek is gebaseerd op een reclameslogan van Coca Cola. Hoe is dat zo gekomen?

In de zomer van 2020 was ik zelf een beetje down door corona. Ik fietste door de stad en zag opeens een billboard met daarop 'Open Like Never Before'. Dat raakte mij meteen en gaf me hoop. Ik kwam er later achter dat het een reclamecampagne van Coca Cola was en daarna ben ik me er meer in gaan verdiepen waarom ze die openheid zo benadrukken. Deze slogan hielp me om het beter vol te houden in de tijd die daarop volgde.

Voor wie heb je dit boek geschreven?

Allereerst voor mensen die bij een kerk zitten, zonder dat ze in een leidinggevende positie zitten, maar die hart hebben voor de missie van de kerk

en daar inspiratie bij zoeken. En ook voor mensen die door corona een andere verhouding tot de kerk hebben gekregen. Want het kan zijn dat je losser van de kerk bent komen te staan doordat kerkgang lastig was of juist voor het eerst in aanraking bent gekomen met de kerk door het online-aanbod dat nu natuurlijk explosief gegroeid is.

Hoe was de coronatijd voor jezelf? Heb je de kerkdiensten gemist bijvoorbeeld?

Nee, eigenlijk niet. Ik ging voor coronatijd wel regelmatig voor in diensten en als ik vrij had, ging ik ook wel met mijn gezin naar de kerk. Maar eigenlijk had ik niet het idee dat er iets ontbrak in mijn leven, toen de kerkdiensten wegvielen. Het lukte mij wel om mensen te blijven ontmoeten en inspiratie te vinden, ook zonder die kerkdiensten. Ik bedoel hier overigens niet mee te zeggen dat zonder kerkdiensten mijn geloof weg is of dat God geen rol meer speelt in mijn leven. Of dat de kerkdienst voor andere mensen niet waardevol kan zijn. Maar volgens mij zijn er wel meer mensen zoals ik, die prima zonder kerkdiensten kunnen.

Dus dan blijft nog wel de vraag staan: hoe kan het dan dat we voor coronatijd druk waren met het wekelijks organiseren van diensten en dat sommigen dat niet eens missen als het daarna wegvault? Klopt die vorm dan nog wel? In mijn boek hoop ik mensen handvatten te geven om hierover na te denken, zonder dat ik een blauwdruk presenteren van hoe de kerk na corona eruit zou moeten zien.

Welke andere observaties neem je mee uit de coronatijd?

Corona heeft ons ook geleerd hoe kwetsbaar we allemaal zijn. Natuurlijk zijn er vaccins en ziekenhuizen, maar iedereen kon zomaar ziek worden en dat maakte me op een bepaald moment ook wel angstig. Misschien dachten sommige mensen dat we het wel zonder God af konden en dat we onoverwinnelijk waren, maar deze crisis heeft laten

zien dat de mens niet alles onder controle heeft. Tegelijkertijd werd er ook veel van ons verwacht in deze moeilijke tijd, we moesten doorgaan, volhouden en veerkracht tonen. Deze balans tussen kwetsbaarheid en kracht komt nu op een natuurlijke wijze aan de orde in de samenleving, dat is natuurlijk wel een onderwerp waar de kerk veel over te zeggen heeft.

Volhouden en veerkracht tonen

Kun je daar een voorbeeld van geven?

Jazeker. In coronatijd ben ik met mijn gezin verhuisd binnen Amsterdam. We verruilden onze veel te kleine woning voor een groter appartement waarin alles nieuw en werkend was. Zo'n drie weken na de verhuizing zaten mijn vrouw en ik maar een beetje ongelukkig te wezen in ons nieuwe huis. Eerst wilden we er niet aan toegeven omdat we vonden dat we niet moesten klagen, maar toen we daar wat aandacht aan gaven, kwamen we tot de conclusie dat hier sprake was van ontworteling. Hoewel ons lichaam al was verplaatst, was onze ziel nog niet zover.

Vervolgens bedacht ik dat het wel een leuk idee zou zijn als kerken pakketjes met de tekst 'Help, ik ben verhuisd!' zouden uitdelen aan nieuwe wijkbewoners. Natuurlijk met een vette knipoog, maar ook met een serieuze ondertoon. Je zou bijvoorbeeld iets kunnen zeggen over Abraham, die ook huis en haard moest verlaten. En dat het dus bij het leven hoort om soms ergens je tent op te slaan en daarna ook weer te vertrekken. Als je

verhuist, krijg je te maken met Waternet, met de post. Maar hoe leuk zou het zijn als de kerk ook vanuit dat rijtje iets aanbiedt voor je ziel?

Hoe komt het dan dat jij al veel meer over de betrokkenheid van de kerk hebt nagedacht dan de gemiddelde voorganger of kerkbezoeker?

Dat heeft denk ik te maken met het feit dat ik vijf jaar geleden ben gestopt als traditionele gemeentepredikant. Ik stopte met preken, met het brengen van pastorale bezoeken, omdat ik mij meer wilde richten op een veel bredere groep Amsterdammers die nog niet in aanraking was gekomen met het christelijk geloof. Daardoor werd ik min of meer gedwongen om nieuwe manieren te verzinnen waarop ik in gesprek kon gaan met deze doelgroep.

Ik denk dat corona duidelijk heeft gemaakt dat niet alleen dominee Tim, die iets gekks aan het proberen is, creatief moet zijn, maar dat alle kerken dat zouden moeten zijn.

Wat zou je de kerken in Amsterdam daarin willen meegeven?

Laten we focussen op de nieuwe kansen voor de kerk. Het klopt dat de kerk steeds kleiner wordt. Maar net als bij een voetbalwedstrijd is het heel leuk om kansen te creëren. Die kansen liggen er al, omdat de stad juist nu worstelt met vragen waar kerken een antwoord op kunnen geven. Laten we samen die kansen creëren en waar nodig het oude loslaten, zou ik tegen mijn eigen club willen zeggen.

Tot slot, wat zou je de Amsterdamse kinderen willen zeggen?

Ik wil alle kinderen, onder wie ook mijn twee kinderen, bedanken voor hun veerkracht. Veel dingen gingen niet door, maar ze gingen er vaak volwassener mee om dan de volwassenen zelf. Dank voor jullie goede voorbeeld!

kokboekencentrum.nl/boek/opener-dan-ooit

Kerk-zijn na corona

Een crisis is ook een kans

Mirjam Nieboer, Els van Swol e.a.

Vorig jaar maart kwam de trein die kerk heet met een schok tot stilstand. In een klap kon er niets meer, zelfs bij elkaar komen in een kerkdienst niet. Gelukkig waren de wijkkerken en pioniersplekken inventief om nieuwe wegen te zoeken. In *no time* werden op de meeste kerkplekken de vieringen gestreamd en waren er online alternatieve vormen gevonden om met elkaar in contact te komen of blijven.

Nu staan we op de drempel van meer mogelijkheden. Maar willen we nu gewoon doorgaan waar we voor corona zijn gebleven? Of nemen we van het afgelopen jaar ook iets mee: lessen, ideeën, creativiteit? De Protestantse Kerk in Nederland geeft een aantal tips, we noemen er hier drie. Vervolgens laten we drie vertegenwoordigers van kerken in Mokum aan het woord.

Sta stil bij het persoonlijke verhaal

Ga er als kerkenraad of pioniersgroep echt even voor zitten om te bedenken hoe je straks, met ingang van het nieuwe seizoen, verder wilt gaan. Het is goed om er dan ook met elkaar bij stil te staan hoe eenieder persoonlijk de crisis beleefde, als ambtsdrager en als mens. En zeker ook: hoe heeft de kerkenraad of pioniersgroep als geheel de afgelopen tijd gefunctioneerd? En hoe was het voor de andere gemeenteleden of betrokkenen bij

de pioniersplek? Misschien is het goed om daar een aparte bijeenkomst aan te wijden waarin de verhalen gedeeld worden.

Wat is er veranderd?

Welke gevolgen heeft de coronatijd voor de koers en de visie van de wijkkerk of pioniersplek? Zijn er nieuwe ideeën ontstaan over duurzaam gemeentezijn? Zijn nieuwe thema's boven komen drijven terwijl andere minder belangrijk zijn geworden? Ga als kerkenraad of pioniersgroep na of er een herbezinning op het bestaande beleid nodig is. Een heel concreet voorbeeld is het aanbieden van online vieringen en activiteiten, die vaak meer mensen trokken dan de live bijeenkomsten. Wat doe je met die nieuwe groep mensen? Hoe kun je hen blijvend betrekken bij de kerk of pioniersplek?

Neem de tijd

Een crisis is ook een kans. Soms wordt dat erg gemakkelijk gezegd. Toch biedt het afgelopen jaar ons inderdaad de mogelijkheid om eens naar onszelf te kijken. Hoe hebben we het gedaan? En hoe gaan we verder? Wat willen we meenemen uit de crisis? En wat laten we graag achter? Mooie vragen. En belangrijk. Te belangrijk om er als kerkenraad of pioniersplek niet rustig de tijd voor te nemen. Of stel, als dat te tijdrovend is in combinatie met de dagelijkse praktijk, een coronawerkgroep in die zich hierover buigt.

Deze tekst is een bewerking van een artikel van Peter Verhoeff, classispredikant in Noord-Holland en te lezen in de brochure Kerk na corona - Hef op uw hoofden. Vraag dit boekje gratis aan via protestantsekerk.nl/kerknacorona

Filmvieringen uit de Westerkerk

foto: Marijke van Doorn

Cristina Pumplun is in de Westerkerk verantwoordelijk voor de externe presentatie via de website en sociale media. Zij gaat voor in Braambosgebeden en - afwisselend met collega ds. Herman Koetsveld - in Cantatediensten.

'Het was een gedurfde stap om vorig jaar maart van het ene op het andere moment met een klein groepje mensen iets te doen wat we nog nooit hadden gedaan: een onlinedienst opnemen en uitzenden, maar in een tijd van corona, onzekerheid en isolement moest en zou er een kerkdienst vanuit de Westerkerk komen. Er kwam veel respons op onze filmvieringen, ook van mensen die niet zo "kerks" zijn. Misschien was het voor hen wel een verrassing dat een kerkdienst een gebeuren is, waar zinvolle dingen worden gezegd en fascinerende muziek wordt gemaakt. Dat willen we blijven uitstralen, zowel met onze kerkdiensten op zondagochtend via livestream, als ook regelmatig met een filmviering rond een bepaald thema.

We hadden er overigens nooit bij stilgestaan dat mensen over landsgrenzen heen mee zouden vieren. Dat er kerkgangers zijn in Frankrijk en Zuid-Afrika geeft een andere dimensie aan het begrip gemeenschap. Anderzijds misten Westerkerkers de dienst en het koffiedrinken na afloop als moment van contact. Al houd je elkaar in het oog: de spontane ontmoeting op zondagmorgen, het delen in elkaars wel en wee is iets heel anders. Misschien zullen we die ontmoeting minder als een vanzelfsprekendheid ervaren en zijn we ons er door de coronatijd extra van bewust geworden hoe waardevol dat soort momenten zijn.'

Jeruzalemkkerk vaker open

foto: Matthijs Hogenboom

Richard Saly is predikant van de Jeruzalemkkerk in De Baarsjes.

'Tijdens de eerste *lockdown* zijn we gestart met Open Kerk. Ons kerkgebouw was dinsdag- t/m vrijdagmiddag open. Voor het branden van een kaarsje, het vinden van stilte of juist het maken van een praatje bij een kopje koffie. Bezoekers vonden het fijn dat de kerk open was en waren aangenaam verrast door de schoonheid van het gebouw in de stijl van de Amsterdamse School. Dit willen we graag handhaven.

Ook de kinderen van het plein zijn dol op de ruimte in de kerk. We zijn hierover zelfs in gesprek met de gemeente Amsterdam, die de kerk graag wil inschakelen bij de verbinding en het jeugdwerk in de wijk. We kijken of er een mogelijkheid is de kinderen op een apart tijdstip te ontvangen. Dan kunnen we echt iets voor hen betekenen en blijft er tegelijkertijd ruimte voor mensen die de stilte zoeken.

Ook hebben we met ons pastorale team alle betrokken leden gebeld in coronatijd. De ene keer ging het over koetjes en kalfjes - wat prima is -, een andere keer over het geloof.

Wij zijn gestart met Open Kerk

Mensen waren aangenaam verrast en het is dan ook een activiteit waarmee we zeker verder gaan.'

Betrokkenheid in de Bethelkerk

foto: Marijke van Doorn

Sinds oktober 1987 is Marja van der Ploeg als cantor-organist verbonden aan de Bethelkerk te Tuindorp-Oostzaan.

'Na het uitbreken van de coronapandemie was er een toegewijde groep vrijwilligers voor het bedienen van de camera en een aantal zangers van de cantorij die de muziek wilde verzorgen. De rol van het orgelspel werd anders, geen muzikaal behang maar daadwerkelijk onderdeel van de dienst. Door de zangers werd af en toe iets nieuws gezongen, maar ook het oude trouwde bleef aanwezig.

Op 6 juni jl. mocht de gemeente voor het eerst weer twee verzen van het slotlied meezingen! De hele kerk vibreerde, alle stenen deden mee en de engelen vielen stil van dit geluid. Kippenvel en volop troost! Dat laat de grote kracht van de kerkmuziek zien, en dat deze rol nog lang niet is uitgespeeld. In de coronatijd kreeg ik een aantal teksten van Andries Govaart, teksten in eigentijdse bewoordingen bij Bijbelgedeeltes, maar ook een kyrie, tafelgebed, een

pelgrimslied enzovoort. Deze teksten heb ik van muziek voorzien. Ze worden door de cantorij ingezongen en komen op de website van Andries Govaart te staan.

De grote kracht van kerkmuziek

We zijn als pelgrims onderweg in de kerk en weten niet wat we onderweg tegenkomen. Door de intense betrokkenheid en zorgvuldige voorbereiding voor elke dienst was dit gedeelte van de pelgrimstocht een voorrecht om mee te maken.'

'De vreugde om te zijn wie ik ben'

Ioan Nemes, vaste bezoeker van de Pride Kerkdienst

Baukje Burggraaff

Ioan Nemes (41) uit Amsterdam, die in Den Haag werkt als hoofd private sector bij de non-gouvernementele organisatie Oxfam Novib, bezocht vele malen de Pride Kerkdienst in de Keizersgrachtkerk. Waarom gaat hij daar naartoe?

Ioan Nemes: 'Ik ben in Roemenië geboren en ben Roemeens-orthodox gedoopt. Toen ik nog in Roemenië woonde, stond er vijf jaar gevangenisstraf op homoseksualiteit. Ik werd vervloekt als homoseksueel. Op mijn 21ste ben ik naar Nederland gegaan. Sinds 2017 bezoek ik de Oranjekerk: een warm bad en ik kan daar zijn wie ik ben! De Pride Kerkdiensten bezoek ik ten eerste omdat mijn geloof hier gevierd wordt. Theologie van bewegen, bevragen en mogen twifelen. Dat vind ik een enorme bevrijding, het laat ruimte voor gesprek en ruimte om andere meningen te horen. De Bijbel roept op tot gesprek. Het ligt eraan hoe je de Bijbelverhalen interpreteert. Discriminatie begint bij mensen.

Ten tweede wordt er aandacht gegeven aan mijn homoseksualiteit: de erkenning, de vreugde om te zijn wie ik ben. En er wordt stilgestaan bij de uitdagingen van homoseksualiteit: homodiscriminatie en onveiligheid. Ik denk aan een onaangename blik als je hand in hand loopt. Er zijn nog landen waar de doodstraf op homoseksualiteit staat. Mijn geloof en mijn identiteit als homoseksueel komen in de Pride Kerkdienst samen. Dat zijn twee heel belangrijke dingen voor mij. Ook heb ik een man en

Ioan Nemes bezoekt vele malen de Pride Kerkdienst in de Keizersgrachtkerk. V.l.n.r.: Laurens (Ioan's partner), Tom, Felix en Ioan.

twee kinderen, die worden opgevoed door twee lesbische vrouwen. Ons gezin is misschien bijzonder, maar niet beter of minder dan een heterogezin.

Acceptatie

De Pride Kerkdienst is acceptatie van transgenders, lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, van iedereen die komt. Prachtig al die verschillende mensen. We geven elkaar de ruimte en vieren onze diversiteit. Je naaste liefhebben als jezelf is een opdracht: ook als iemand anders is. Tijdens deze diensten word ik geprikkeld om te reflecteren over mijn eigen beperkingen in mijn

vermogen om andere mensen te accepteren zoals zij zijn. Samen zingen, dansen en huilen: na een Pride Kerkdienst ben ik meer samen met andere mensen en opener naar mijn naaste. Ook kom ik naar de Pride Kerkdiensten vanwege de prachtige muziek en het samen zingen. Vaak zijn er beroemde zangers, zoals Leonie Jansen. Er is bijvoorbeeld swingende muziek van Abba. Het zijn geen stoffige diensten. Aan het einde ben je helemaal opgepept.

In het hart van Amsterdam

De Pride wordt in het centrum van Amsterdam gevierd en niet ergens ach-

teraf. De Pride Kerkdiensten worden gehouden in de Keizersgrachtkerk, deze staat op een prachtige, zichtbare en centrale plek in hartje Amsterdam. Dat is erkenning! De acceptatie van LHBTI moet zichtbaar zijn en blijven. De Pride Kerkdienst is een stap naar voren: vieren van het geloof en LHBTI'er-zijn: dat is belangrijk voor de stad, je naaste liefhebben. Het is een boodschap van de Protestantse Kerk Amsterdam naar de mensen om LHBTI'ers te omarmen. Daar wordt de gemeenschap beter van.' **Zie pagina 9 voor de Pride Kerkdienst op zondag 8 augustus in de Keizersgrachtkerk, Keizersgracht 566**

Oplaaddag: opnieuw beginnen

Zaterdag 4 september is er op het terrein van de Corvershof een 'oplaaddag' voor kerkenraadsleden, kaderleden en andere vrijwilligers binnen de Protestantse Kerk Amsterdam (PKA).

Het thema is 'opnieuw beginnen'. Het wordt een dag vol inspiratie, verdieping en ontspanning voor de nieuwe start die we - na corona - met elkaar maken. Met onder meer een meditatie moment, een peptalk, korte themasessies, zingen en ontmoeting. Als besluit is er een heerlijke lunch. Ben je actief in een wijkkerk of pioniersplek of in een van de besturen, werkgroepen of commissies van de PKA? Hou dan de uitnodiging in de gaten of geef je nu alvast op via info@protestantsamsterdam.nl.

Zaterdag 4 september, terrein Corvershof, Nieuwe Herengracht 18, 9.30-14.00 uur

COLUMN

Heb de stad lief

Martin de Jong
Projectbegeleider en pioniersbegeleider
van de Protestantse Kerk Amsterdam

**Reageren? Mail naar
redactie@protestantsamsterdam.nl**

Heb de stad lief. Dat was het adagium voor kerkplanters tijdens de online conferentie van *City to City Europe* (CTCE) afgelopen mei. CTCE is een netwerk dat rond 2000 is ontstaan in Europa. Doel is het stimuleren van nieuwe vormen van kerk-zijn in grote Europese steden. De afgelopen jaren ben ik nauw betrokken geweest bij dit netwerk.

Er ligt een uitdaging om voorwaarden te scheppen voor kerkplanting in de grote steden en de werkers daarvoor toe te rusten. Zorg dat je weet wat er speelt in de plaats waar je kerk wilt zijn. Leer wat de sterke en zwakke punten van je stad zijn. Leer ook van de mensen wat hun moeite is met het geloof en de kerk. Onze stadspredikant

Tim Vreugdenhil heeft tijdens de conferentie dit thema uitgewerkt aan de hand van Romeinen 1: 16, 17. 'Ik schaam mij niet voor het evangelie van Jezus Christus. Want het is een kracht van God voor allen die geloven, voor Joden in de eerste plaats, maar ook voor andere volken.'

Het is frappant dat de apostel Paulus start met het negatieve. Hij zou ook kunnen zeggen: 'Ik ben trots op het evangelie.' Paulus wist dat het christendom niet populair was. Iemand vanuit een minderheid claimt de Messias te zijn. Iemand die, na zweepslagen, aan het kruis is gestorven. Dat kun je toch geen religie noemen. Neem de vooroordelen van de moderne mens tegen de kerk en het christendom serieus.

Ontken ze niet, want de geschiedenis heeft een scheef en negatief beeld gecreëerd van de christelijke religie. Dat is wel te verklaren. Kijk maar naar de reactie van de mensheid op grote, schokkende gebeurtenissen zoals de Eerste en Tweede Wereldoorlog. Ze hadden alle tot gevolg dat mensen concludeerden dat het christendom achterhaald was en geen antwoorden heeft op de gruwelijkheden.

Heb de stad lief met al haar wantrouwen richting de kerk en het evangelie. Ga het gesprek hierover uitgebreid aan. Misschien moeten we gewoon beginnen bij de persoon van Jezus. Dat is misschien de grootste liefde die we onze stad kunnen toewensen.

PLEISTERPLAATSEN

In deze rubriek laat iedere wijkkerk van de Protestantse Kerk Amsterdam een eigen geluid horen: soms is dat een korte overdenking, een andere keer schrijft een kerk over een bijzondere activiteit. Leer de kerken van de Protestantse Kerk Amsterdam kennen, het zijn stuk voor stuk pleisterplaatsen voor de ziel.

Op zoek naar een kerk? De kleurige bolletjes op de kaart corresponderen met de kerken in de verschillende stadsdelen, zo heeft u een idee waar de kerk staat. Voor adressen zie: protestantsamsterdam.nl.

Westerkerk Centrum

Cristina Pumplun missionair vicaris Westerkerk
westerkerk.nl

Op het prikbord achter mijn bureau hangt een gedicht dat iemand mij ooit stuurde. Het hangt er al zo lang dat het niet meer opvalt. Heel af en toe valt mijn oog erop en dan treft mij de eenvoud en de draagkracht van de woorden. De dichter Guillaume van de Graft, oftewel Willem Barnard, schreef het zo'n zestig jaar geleden in de tijd dat hij predikant was in Amsterdam: *Wat ik verlang dat ligt / dicht bij de Amstel, dat / is een kerk in de stad / als een toevlucht / Dat er weer geest zal zijn / bloed en verbroedering / brood en toenadering / woorden en wijn / een lichaam ademend / een plek in het / bos van de binnenstad / als een licht punt.* Het lijkt wel alsof dit gedicht speciaal voor ons is geschreven, nu hier in Amsterdam de kerkdeuren - na maanden grotendeels gesloten te zijn geweest - weer open gaan: '... dat er weer geest zal zijn...'

Noorderkerk Centrum

Dick Wolters pionier-predikant Noorderkerk
noorderkerk.nl

Hollands pionieren, dat is achter veilige dijken, met vaste kavels en onder duidelijke afspraken nieuw land ontginnen. Zo gingen tenminste de pioniers van de jaren vijftig en zestig aan de slag in de Flevopolder. Het levert een saai landschap op. Kerkelijk pionieren is precies het tegenovergestelde. Er zijn geen vaste kaders, geen veilige dijken. Het boek Handelingen laat ons zien hoe de eerste christelijke pioniers zonder beleidsplan of visienota aan de slag gingen. Van de ene 'toevallige' ontmoeting in de andere rollen. Gebeurtenissen die elkaar opvolgen, waarin ze zich maar mee laten voeren. En dat alles in het diepe geloof dat de Geest wel wegen vindt om te gaan. Eerder als een grillige rivier die zich een weg baant door het landschap. Soms traag, breed en diep. Dan weer smal, snel en kolkend. Als nieuwe pionier-predikant in de Jordaan hoop ik op dezelfde manier verrast en meegevoerd te worden.

Wijkgemeente Noord

Paula de Jong predikant Nieuwendammerkerk
nieuwendammerkerk.nl

Neem alsjeblieft de tijd, zegt een voormalig ambulancebroeder steevast als ik bel. Hard werken is prima, maar neem de tijd. In Noord, in Nieuwendam, leer ik dat vanzelf. De tuin staat er in volle bloei en je zit er heerlijk. Wat me verwondert zijn alle verschillende geluiden. Hardop en in stilte. Vogels. Stemmen die ik mis na verhuizing, kerkgang die noodgedwongen stopt, na overlijden. Andere vogels die antwoorden. Het 'ja' van mensen die een nieuwe taak op zich nemen, pasgeboren kleinkinderen, berichten van je gedragen weten, kracht in moeilijke tijden, het wonder van een nieuwe liefde. Wereldschokkend? Dat niet. Maar toch geloof ik van wel. Ik luister en hoor van liefde. Neem de tijd, de ruimte en de plaats: een lied uit Iona. Het is eigenlijk een gebed, luister maar: 'Maak de plek waar wij nu zijn, tot uw eigen thuis.' Wauw. Zullen we daar tijd voor maken?

Tienerwerk Noord

Tosca Boot tienerwerker voor Amsterdam-Noord
bethelkerkamsterdam.nl

Dag! Mijn naam is Tosca, ik ben de tienerwerker van NovaNoord, de tienergroep van De Ark, Bethelkerk en Nieuwendammerkerk in Amsterdam-Noord. Wij komen met een groep tieners (13 tot 19) eens in de twee weken samen in één van de kerken. We maken het gezellig, hebben lol en eten samen! We zijn met onze groep ook aangesloten bij de stedelijke en landelijke activiteiten. Samen met andere tieners uit Amsterdam doen we spellen, workshops en uitjes. Ook doen we elk jaar mee met het landelijke interactieve spel Sirkelslag YOUNG vanuit Jong Protestant. Er is nog genoeg plek bij NovaNoord om je aan te sluiten. Je kan een mail sturen naar: tjmboot@gmail.com.

Jeruzalemkerk West

Richard Saly predikant Jeruzalemkerk
jeruzalem-kerk.nl

In de eerste dienst die we weer live houden komt hij tijdens het kindergesprek dicht bij me zitten. Dichtbij dan ik als volwassene (behept met anderhalve-meter-afstand-reflexen) eigenlijk verantwoord vind. Maar zijn dichterbij komen is een vraag om aandacht en ik wil niet degene zijn die de afstand weer vergroot. Dit jongetje komt sinds corona vaak de kerk binnen dwarrelen. Eerst alleen door de week. Nu soms ook op zondag. Vaak als ik hem zie, voel ik een soort verlegenheid. Zijn aanwezigheid voelt als een vraag waar ik geen antwoord op weet. Als God of Jezus in de Bijbel vragen stelt, maken die vaak dat je je ongemakkelijk voelt (denk aan Adam en Eva in de hof of de vrouw bij de put). En toch zijn het altijd vragen die uitnodigen tot een nieuw begin. Mijn verlegenheid als startpunt van iets nieuws. Op uitnodiging van een langs dwarrelend kind.

Nassaukerk West

Jette Uittenhout projectcoördinator Soup&Soul
nassaukerk.nl

Ondanks dat we het afgelopen jaar niet samen mochten komen in de Nassaukerk ging het project Soup&Soul door. Op de eerste dinsdag van de maand kwamen buurt- en gemeentelieden samen om op adem te komen. De avonden hadden een eigen thema waarbij soms een gastspreker werd uitgenodigd. In juni gingen we op zoek naar Taal voor Eenzaamheid, in mei stond vrijheid centraal en hielden wij gezamenlijk stilte tijdens Dodenherdenking. Ook hebben we gezamenlijk een gedicht geschreven en onderzochten we angsten en dromen. Het waren mooie avonden waarbij de verbinding met elkaar werd gevoeld. Het idee is om elke eerste dinsdag van de maand gezamenlijk soep te eten in de Nassaukerk, vanwege corona was er de gelegenheid om soep af te halen en vervolgens via beeldbellen met elkaar in gesprek te gaan.

Osdorp-Sloten Nieuw-West

Martijn van Leerdam predikant Osdorp-Sloten
osdorpsloten.nl

Terwijl de grote heropening zich stap voor stap voltrekt, de EK-wonden worden gelikt en de Hollandse zomer volop aan het toeslaan is, vraag ik mij af of het ooit weer zal worden als normaal. Het antwoord is onvermijdelijk negatief. Het is zelfs nooit normaal geweest. Elke dag worden we wakker in een nieuw bestaan, in een wereld die even afschrikwekkende als wonderlijke trekjes heeft. Meer dan ooit vragen we ons af waar we voor bestaan, wie we zijn, en wat we moeten doen. Meer dan ooit draait de wereld door, zoals zij altijd heeft gedaan. God zij dank zijn wij niet voor onszelf gemaakt, maar voor elkaar. God zij dank worden we soms op wonderlijke wijze bijeengebracht. En God zij dank hoeven we daar niets voor te doen - er alleen maar open voor te gaan.

Regenbooggemeente Nieuw-West

Ds. Nellie van Voornveld buurtdominee Regenbooggemeente
regenbooggemeente.nl

Yousra, die meedoet met het voorbereiden van 'Sierplein Speelt', hoopt dat haar kinderen weer eens 'lekker ouderwets' gaan spelen. 'Zonder schernmpje. Gewoon sámen, met spúllen.' Op Tweede Pinksterdag lukte dat heel goed. Er was een run op de bakken met Lego en bij het zaklopen scheurden de zakken haast van plezier. Nu verheugen we ons op twee zomermiddagen op het plein. Waarom is spelen zo heerlijk en eigenlijk altijd aanstekelijk? Wie speelt, is vrij van stress, dwang en effectbejag. Je raakt er met je hele wezen bij betrokken, je kunt je overgeven. Er is niets om bang voor te zijn. In de Bijbel, zie Zacharia 8, horen we de HEER met vurige liefde spreken over de stad van zijn toekomst: 'De straten zullen er krioelen van de spelende kinderen.' Die grote zomer spelen we samen alvast uit.

De Binnenwaai Oost

Marjolein Hekman voorganger De Binnenwaai
debinnenwaai.nl

'Je hebt vooral de neiging God te zoeken als er iets ergs gebeurt', zei een van de tieners tijdens de preek in de tienerdienst. Ik denk dat voorgangers vaak genoeg hetzelfde ervaren worden en soms ook uitstralen: alleen voor als er echt iets belangrijks is. Toen ik dat zelf bij een voorganger ervoer, heb ik me stellig voorgenomen niet 'zo' te worden... Soms ontmoet ik een heilige, iemand die ruimte heeft weten te houden. Die ook haar lijstje heeft, maar niet haar lijstje is en zomaar tijd heeft voor een onverwachte ontmoeting. De zomer nodigt uit die ruimte te herontdekken. Opnieuw te bedenken welke dingen mijn to-do lijst mogen onderbreken en hoe ik die ruimte uit kan stralen. Zodat mensen niet alleen langs durven komen als er iets ergs is. Dus op zoek naar ruimte, voor jezelf, voor God en voor de ander, wat misschien zo'n groot verschil niet is.

Muiderkerk Oost

Greteke de Vries predikant Muiderkerk
muiderkerk.nl

In oud-Oost is ongeveer een op de twee inwoners een Amsterdammer met een migratie achtergrond. Westers en niet-Westers. Godsdienst wordt niet geteld, maar het straatbeeld toont veel moslims. Ik zou denken dat mensen met een Nederlandse en ooit-christelijke achtergrond zo zachtjes aan wel denken: 'Hoe zit het ook alweer met mijn eigen godsdienst?' Zeker als ze

Kerkdiensten Amsterdam - juli/augustus/september 2021

WIJK	KERK	TIJD	ZONDAG 11 JULI	ZONDAG 18 JULI	ZONDAG 25 JULI	ZONDAG 1 AUGUSTUS	ZONDAG 8 AUGUSTUS
Centrum	Keizersgrachtkerk	10.30	Alain Verheij	Pastor Robert Jan Nijland	Pastor Wilna Wierenga	Daan Schut	Pride Kerkdienst (12.00) Glenn Helberg
	Noorderkerk	10.00 18.30	Ds. Dick Wolters Ds. Johan Visser	Ds. Chris van Andel Ds. Gerben Roest	Ds. Wim Vermeulen Ds. Jaap van Dijk	Ds. David v.d. Meulen Ds. Louis Wüllschleger	Ds. Kees Bax Ds. René Visser
	Oude Kerk	11.00 18.30	Ds. Peter Tomson Abdijvespers	Ds. Harry Pals Abdijvespers	Ds. Jessa v.d. Vaart Abdijvespers	Ds. Jessa v.d. Vaart Choral Evensong	Ds. Jessa v.d. Vaart Abdijvespers
	Oude Lutherse Kerk	10.30	Ds. Marieke Brouwer	Ds. Harry Donga	Ds. André v.d. Stoel	Ds. Marieke Brouwer	Ds. Marieke Brouwer
	Westerkerk	10.30	Prof. dr. Mirjam van Veen	Ds. Herman Koetsveld	Ds. Herman Koetsveld	Ds. Herman Koetsveld	Ds. Bernard Luttikhuis
	Diensten met Belangstellenden	10.00	Ds. Taco Koster	Ds. David v.d. Meulen	Ds. Marijke Gehrels	Ds. Robert-Jan van Amstel	Ds. Wim Scheltens
	Walse Kerk	11.00	Ds. Liesbeth van Hilten	Joop la Grouw	Ds. Karel Blei	Ds. Richard Bennehmias	Ds. Henk Spoelstra
Noord	De Ark	10.00	Geen dienst	Ds. Bart Niek v.d. Zedde	Geen dienst	Geen dienst	Geen dienst
	Bethelkerk	10.00	Ds. Kees Zwart	Samen in de Nieuwendammerkerk	Zwanine Siedenburger	Samen in de Nieuwendammerkerk	Ds. Kees Zwart
	Nieuwendammerkerk	10.00	Samen in de Bethelkerk	Ds. Paula de Jong	Samen in de Bethelkerk	Ds. Marjan Nijman	Samen in de Bethelkerk
	Dorpskerk Durgerdam	10.30	Geen dienst	Geen dienst	Geen dienst	Geen dienst	Geen dienst
	Ransdorp-Holysloot	10.00	Wim Vreeken	Ds. Gerdien Neels	Ds. Gerdien Neels	Ds. Liesbeth Baars	Ds. Henk v Olst
	Dorpskerk Zunderdorp	10.00	Ds. Taco Koster	Ds. Koos Staat	Ds. Taco Koster	Ds. Cor Ofman	Ds. Pieter Boomsma
West	Hebron	12.00	Nienke Hofsink	Jurjen de Bruijne	Geen viering	Geen viering	Geen viering
	Jeruzalemkerk	10.00	Ds. Jantine Veenhof	Ds. Jan v.d. Wolf	Ds. Marleen Blootens	André Martens	Korte viering met activiteit
	Nassaukerk	10.30	Ds. Paula de Jong	Ds. Cor Ofman	Ds. Jan Delhaas	Ds. Hantje Kotzé	Morgengebed
Nieuw-West	De Opgang	10.00	Samen in de Sloterkerk	Geen dienst	Annacarina Klein, MA	Geen dienst	Geen dienst
	Regenbooggemeente	10.00	Ds. Nellie van Voornveld	Ds. Ditske Tanja	Samen met De Opgang	Dr. Elsbeth Littooi	Samen in de Sloterkerk
	Sloterkerk	10.00	Ds. Leon Rasser	Geen dienst	Samen met De Opgang	Geen dienst	Ds. Martijn van Leerdam
Zuid	Oranjekerk	10.00	Ds. Jantine Heuvelink	Ds. Eddy Reefhuis	Zomerdienst in de Willem de Zwijgerkerk	Zomerdienst in de Willem de Zwijgerkerk	Zomerdienst in De Thomas
	Pelgrimskerk	10.30	Ds. Sieb Lanser	Drs. Renger Prent	Ds. Cor Ofman	Pastor Nelly Versteeg	Ds. Dirk Wolse
	De Thomas	10.30	Zomerdienst in de Oranjekerk	Zomerdienst in de Oranjekerk	Zomerdienst in de Willem de Zwijgerkerk	Zomerdienst in de Willem de Zwijgerkerk	Ds. Evert Jan de Wijer
	Vrijburg	10.30	Ds. Joost Röselaers	Lodewieke Groeneveld	Ds. Florus Kruijne	Ds. Johan Goud	Ds. Annechien Ochtman-de Boer
	Willem de Zwijgerkerk	10.00	Zomerdienst in de Oranjekerk	Zomerdienst in de Oranjekerk	Pastor Nelly Versteeg	Ds. Wilken Veen	Zomerdienst in De Thomas
Oost	De Binnenwaai	11.00	Samen in de Elthetokerk	Alternatieve viering	Samen in de Elthetokerk	Samen in de Muiderkerk	Samen in de de Elthetokerk
	De Bron	10.00	Ds. Piet Nijssen	Ds. René Visser	Ds. Margrietha Reinders	Ds. René Visser	Predikant onbekend
	Elthetokerk	10.00	Ds. Martijn van Laar	Geen dienst	Ds. Greteke de Vries	Geen dienst	Ds. Alexander Noordijk
	Muiderkerk	10.30	Samen in de Elthetokerk	Esger Renkema	Samen in de Elthetokerk	Ds. Greteke de Vries	Samen in de Elthetokerk met De Binnenwaai
Zuidoost	De Nieuwe Stad	9.30	Ds. Willemijn Jonkers (10.00)	Ds. Margrietha Reinders (10.00)	Ds. Jaap Wiegers	Samen in De Drie Stroom	Samen in De Drie Stroom
	De Drie Stroom	9.30	Samen in De Nieuwe Stad	Samen in De Nieuwe Stad	Samen in De Nieuwe Stad	Ds. Renger Prent	Ds. Justine Aalders

Op de websites van de kerken vindt u actuele informatie en een link, als kerkdiensten online worden uitgezonden. Er is geprobeerd om het rooster accuraat te maken maar er kunnen dingen zijn veranderd, check daarom de website van de kerk. U vindt ook een overzicht van de diensten op protestantsamsterdam.nl. Op deze site staan ook de adressen van de kerken.

Kerkdiensten Amsterdam - juli/augustus/september 2021

WIJK	KERK	TIJD	ZONDAG 15 AUGUSTUS	ZONDAG 22 AUGUSTUS	ZONDAG 29 AUGUSTUS	ZONDAG 5 SEPTEMBER
Centrum	Keizersgrachtkerk	10.30	Ds. Agaath Drost	Nico Brouwer	Henk Enserink	Ds. Hanna van Dorssen
	Noorderkerk	10.00 18.30	Ds. Johan Visser Nog niet bekend	Nog niet bekend Ds. Johan Visser	Ds. Johan Visser Ds. Dick Wolters	Ds. Paul Visser Ds. Johan Visser
	Oude Kerk	11.00 18.30	Ds. Netty de Jong Abdijvespers	Ds. Jessa v.d. Vaart Abdijvespers	Ds. Herman Koetsveld Abdijvespers	Ds. Jessa v.d. Vaart Choral Evensong
	Oude Lutherse Kerk	10.30	Ds. Andreas Wöhle	Ds. Harry Donga	Ds. André v.d. Stoel	Ds. Andreas Wöhle
	Westerkerk	10.30	Ds. Herman Koetsveld	Dr. Cristina Pumplun	Dr. Jan Peter Schouten	Ds. Herman Koetsveld
	Diensten met Belangstellenden	10.00	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster	Ds. Koos Staat	Ds. Taco Koster
	Waalse Kerk	11.00	Joop la Grouw	Ds. Richard Bennahmias	Ds. Henk Spoelstra	Ds. Karel Blei
Noord	De Ark	10.00	Geen dienst	Mw. Malloney Sadi	Ds. Miekie Mybergh	Onbekend
	Bethelkerk	10.00	Samen in de Nieuwendammerkerk	Ds. Lützen Miedema	Ds. Herrianne Allewijn	Ds. Kees Zwart
	Nieuwendammerkerk	10.00	Ds. Kees Zwart	Ds. Marjan Nijman	Ds. Paula de Jong	Ds. Paula de Jong
	Dorpskerk Durgerdam	10.30	Geen dienst	Geen dienst	Guus van Es	Geen dienst
	Ransdorp-Holysloot	10.00	Wim Vreeken	Ds. Carolina Koops-Verdoes	Ds. Hanna Smit	Ds. Gerdien Neels
	Dorpskerk Zunderdorp	10.00	Ds. Taco Koster	Ds. Taco Koster	Ds. Pieter Boomsma	Ds. Taco Koster
West	Hebron	12.00	Geen viering	Jurjen de Bruijne	Viering	Jurjen de Bruijne
	Jeruzalemkerk	10.00	Voorganger Marjolein Hekman	Ds. Richard Saly	Ds. Richard Saly	Ds. Richard Saly
	Nassaukerk	10.30	Ds. Jan Delhaas	Ds. Martijn van Leerdam	Ds. Lydia Meiling	Ds. Robert Jan Bakker
Nieuw-West	De Opgang	10.00	Ds. Martijn van Leerdam	Samen in de Sloterkerk	Ds. Martijn van Leerdam	Samen in de Sloterkerk
	Regenbooggemeente	10.00	Ds. Ole van Dongen	Ds. Gerben van Manen	Ds. Trinus Hibma	Ds. Nellie van Voornveld
	Sloterkerk	10.00	Samen met De Opgang	Ds. Wessel Stoker	Samen met De Opgang	Ds. Martijn van Leerdam
Zuid	Oranjekerk	10.00	Zomerdienst in De Thomas	Ds. Jantine Heuvelink	Ds. Willemien van Berkum	Ds. Jantine Heuvelink
	Pelgrimskerk	10.30	Ds. Harmen de Vries	Ds. Sieb Lanser	Ds. Harmen de Vries	Ds. Bram Sneep
	De Thomas	10.30	Ds. Evert Jan de Wijer	Dr. Alex van Heusden	Ds. Evert Jan de Wijer	Ds. Evert Jan de Wijer
	Vrijburg	10.30	Ds. Sara Dondorp	Ds. Joost Röselaers	Lodewieke Groeneveld	Ds. Joost Röselaers en Lodewieke Groeneveld
	Willem de Zwijgerkerk	10.00	Zomerdienst in De Thomas	Pastor Nelly Versteeg	Ds. André Fox	Dr. Eep Talstra
Oost	De Binnenwaai	11.00	Samen in de Muiderkerk	Marjolein Hekman	Ds. Martijn van Laar	Ds. Cor Ofman
	De Bron	10.00	Predikant onbekend	Ds. Gerbrand Molenaar	Ds. Gerbrand Molenaar	Ds. Margrietha Reinders
	Elthetokerk	10.00	Geen dienst	Geen dienst	Ds. Gerben van Manen	Ds. Martijn van Laar
	Muiderkerk	10.30	Ds. Margrietha Reinders	Samen in De Binnenwaai	Ds. Machteld van Woerden	Ds. Greteke de Vries
Zuidoost	De Nieuwe Stad	9.30	Samen in De Drie Stromen	Samen in De Drie Stromen	Samen in De Drie Stromen	Ds. Justine Aalders (11.00)
	De Drie Stromen	9.30	Ds. Dirk Wolse	Ds. Justine Aalders	Ds. Leon Rasser	Samen in De Nieuwe Stad

Op de websites van de kerken vindt u actuele informatie en een link, als kerkdiensten online worden uitgezonden. Er is geprobeerd om het rooster accuraat te maken maar er kunnen dingen zijn veranderd, check daarom de website van de kerk. U vindt ook een overzicht van de diensten op protestantsamsterdam.nl. Op deze site staan ook de adressen van de kerken.

bang zijn dat moslims 'de cultuur overnemen'. 'Ik ga eraan meehelpen dat het christelijk geloof niet verdwijnt!' Wat gebeurt er als je als kerk in de wijk juist dát sentiment aanspreekt en juist voor die mensen een herintredings-cursus organiseert? Bevorder je dan juist een wij/zij-denken, een botsing tussen culturen? Bevorder je christelijk nationalisme? Of help je juist mee aan het dichten van kloven? Dat laatste is mijn veronderstelling: mensen met kennis en beleving van ruim-christelijk geloven kunnen eerder en dieper begrip opbrengen voor andersgelovigen. Zo'n cursus lijkt mij voor kerk en buurt een win-win situatie. Wie heeft advies?

Elthetokerk Oost

Martijn van Laar predikant Elthetokerk
elthetokerkamsterdam.nl

Het is zomer en op het moment van schrijven lijken er ook steeds meer versoepelingen van coronamaatregelen te worden doorgevoerd. We komen op zondag weer met een grotere kleine groep samen in de kerk. Ook de Wijze Woensdagen (Bijbellezen voor geïnteresseerden) in Oost zijn vlak voor de zomer weer opgestart. Mooi om in groepsverband elkaar real-life te ontmoeten en niet via de Zoom. We hopen dat we na de zomer ook door kunnen blijven gaan. Voor nu, een goede zomer toegewenst... en waai in de zomermaanden ook gerust eens langs!

Oranjekerk Zuid

Jantine Heuvelink predikant Oranjekerk
oranjekerkamsterdam.nl

In de zomer verbouwen we de Oranjekerk van boven. Op de balkons van de kerkzaal komen wanden waardoor kantoorruimtes ontstaan. De kerktoeren van de Oranjekerk wordt op meerdere niveaus aan de binnenkant bewerkt, waarbij op de begane grond een rouwkamer zal komen. Zo komt in De Pijp een plek beschikbaar waar nabestaanden een overleden buurtgenoot kunnen opbaren. Onze geloofsgemeenschap biedt ruimte voor leven en dood, voor doorgaan en stilstaan en met deze verbouwing komt dat nog meer tot uiting in ons kerkgebouw. De kapel heeft daarin z'n diensten ook al bewezen. 'Men zou een pleister op vele wonden willen zijn', zei Etty Hillesum. Ons verlangen is om als Oranjekerk zo een pleisterplaats te zijn.

Vrijburg Zuid

Lodewieke Groeneveld predikant Vrijburg
vrijburg.nl

De zomervakantie komt er nu echt aan, of is misschien voor u al begonnen. Een moment om eropuit te trekken, of juist een tijd dat het stiller is, zonder de afleiding van een baan, kinderen of kleinkinderen. De dagelijkse podcast in Vrijburg ging in de maand mei tot Pinksteren over de zomer. Elke keer weer vertelt iemand van het schrijverscollectief iets over de zomer; een terugblik, veel symboliek, of juist de voornemens voor dit jaar. Zo spreekt de een over de vele boeken die gelezen werden tijdens de zomer in zijn jeugd, iemand anders over de acceptatie en terugblik dat de grote zomer van het leven voor diegene er al op zit, of weer een ander over de gehoopte existentiële gesprekken die gevoerd gaan worden. Het is een interessant en eerlijk inkijkje in de mens en een aanrader om terug te lezen voor wie zich verbonden wil weten in deze tijd.

Leerhuis Amsterdam

Adriaan Deurloo voorzitter Leerhuis Amsterdam Tenach en Evangelie
leerhuisamsterdam.nl

In september hopen we weer in normaal vaarwater te zijn. Geen beperkingen meer wat betreft aantallen en afstand van elkaar, geen Zoomgedoe, maar gewoon elkaar weer zien. In het echt. En nou maar hopen dat we wat geleerd hebben van de coronatijd en dat ook in praktijk brengen! We willen beginnen op vrijdag 17 september om 14.30 uur met de presentatie van het laatste boek van Anton Wessels, emeritus-hoogleraar Godsdienstwetenschappen aan de Vrije Universiteit met als specialisatie islam, genaamd: *De Grande Finale*, opgedragen aan het Leerhuis in de persoon van emeritus-predikant met opdracht Leren Wilken Veen en de schrijver van dit stukje. De cursus *Koran lezen met Tenach en Evangelie*, waarin de Koran wordt gelezen vanuit wat in de Hebreeuwse Bijbel begonnen is, droeg veel tot het stand komen van het boek bij. Voor iedereen die het werk van Anton Wessels niet kent, een goede gelegenheid om er kennis van te nemen. Het is bovendien een heel goed uitgangspunt voor het gesprek met de moslimwereld. Dus: zéér aanbevolen!

Pride Pelgrimage en Pride Kerkdienst

Het is een bijzonder Pridejaar! Voor de 25ste keer wordt Pride in Amsterdam georganiseerd. Dat mag gevierd worden! Het thema van de Pride dit jaar is 'Take Pride in Us'. Met dat thema wil Pride Amsterdam de diversiteit van de LHBTI-gemeenschap vieren. Gelovige LHBTI'ers doen ook al jaren volop mee aan de Pride. Dit jaar willen zij hun Pride vieren en onderstrepen met een heuse Pride Pelgrimage.

Van vrijdag 30 op zaterdag 31 juli loopt een ieder die wil van Utrecht naar Amsterdam. De start is in de Janskerk in Utrecht, waar ooit de eerste roze viering werd gehouden. De laatste halte is de Westerkerk in Amsterdam, naast het Homomonu-

ment, de start van de Pride Walk. De pelgrimage gaat langs de Vecht en negen kerken. Overnachtingsplek is 'De Nieuwe Stad' in Amsterdam Zuid-oost.

Vanwege de omstandigheden kan een kleine groep van ongeveer twintig mensen lopen. Laat dat je er niet van weerhouden je aan te melden. Dat kan bij Wielie Elhorst, LHBTI-predikant Amsterdam, via: jhw.elhorst@gmail.com.

Pride Kerkdienst

Natuurlijk is er ook weer de Pride Kerkdienst op zondag 8 augustus. Hou de berichtgeving op [f](#) Pride Kerkdienst in de gaten voor aanmelding.

Zondag 8 augustus, Keizersgracht-kerk, Keizersgracht 566, 12.00 uur

Vrijburg laat Jan Terlouw voorgaan

De Nederlandse schrijver en voormalig politicus voor D'66 Jan Terlouw gaat voor in Vrijburg op zondag 11 juli. Hij spreekt over de crises van deze tijd, de coronacrisis maar vooral de crisis van de opwarming van de aarde. Welke levenshouding is er nodig om beter uit deze crises te komen? Hoeveel mensen ontvangen mogen worden, is nu nog niet bekend. De dienst wordt ook live uitgezonden via vrijburg.nl.

Zondag 11 juli, Vrijburg, Herman Gorterstraat 31, 10.30 uur, meer info via: jhroselaers@gmail.com

MARTIJN&MARTIJN

In Martijn&Martijn beantwoorden twee dominees jouw vraag

Waar ga je naar toe als je doodgaat en hoe ga je daar naartoe? Davy (8 jaar)

Martijn: 'Davy, dat zou ik ook wel willen weten. Maar wat je niet kunt weten, kun je nog wel hopen. Veel mensen geloven dat je naar God toe gaat, en dat je dan in de hemel bent. Het schijnt dat daar veel water is, en dieren, en groen. De Duitse schrijver Goethe beschreef ooit de dood van ene meneer Faust. Er verschenen engelen aan zijn bed, die de ziel van Faust mee omhoog namen. Het lichaam van Faust lag dood op bed, maar zijn ziel ging naar de hemel toe. Je ziel, dat is wat er van je overblijft als je lichaam niet meer leeft. Anders gezegd: je ziel is wie je diep van binnen bent. Hoe je ziel dan in de hemel komt? Tja. Misschien met een ladder. Misschien omdat je vleugels krijgt. Dat moeten we allemaal zelf uitvinden, op een dag.'

Martijn: 'Hoe het precies zal zijn als je doodgaat, weet ik niet, Davy. Sterven lijkt denk ik wel op geboren worden. Als je geboren wordt, weet je ook niet hoe het zal zijn in de wereld buiten de buik van je moeder. Geboren worden is ook spannend. Toch kun je vertrouwen op de stem van je moeder, die je in de buik vertrouwd is geworden, en op liefdevolle handen die je zullen opvangen aan het eind van de tunnel. Zo mag je vertrouwen op God... ook als je sterft.'

- **Martijn van Leerdam**, dominee van de Sloterkkerk en De Opgang in Amsterdam Nieuw-West
- **Martijn van Laar**, dominee van de Elthetokerk in Amsterdam-Oost

Waar ben jij benieuwd naar? Mail jouw vraag aan dominee Martijn&Martijn naar jong@protestantsamsterdam.nl.

AGENDA juli/augustus/september 2021

ZATERDAG 10 JULI

Groen Festival

'Groen Festival' met lezingen, speelgoed- en kledingruil, verkiezing mooiste tuin van de buurt, workshops, groene hapjes, muziek etc.

Za. 10 juli, De Ark (Slotervaart), 11.00-16.00 uur

DONDERDAG 15 JULI

Sierplein Speelt

Spel, muziek en creatieve activiteiten voor kinderen tussen 4 en 12 jaar, mogelijk gemaakt door onder meer de Regenbooggemeente.

Do. 15 en di. 20 juli, Sierplein, 13.30-16.00 uur

DINSdag 20 JULI

Zomerse ontmoetingsmiddagen in Oranjekerk

Thema is 'levenslied' over liederen en hun betekenis in ons leven. Verschillende predikanten geven op eigen wijze invulling aan het thema.

Di. 20 juli, 3, 17 en 31 aug. Oranjekerk, 15.00-16.30 uur, aanmelden niet nodig

WOENSDAG 21 JULI

Museumuitje

Museumuitje naar het Nederlands Uitvaartmuseum Tot Zover, een museum dat vertelt over verleden, heden en toekomst van onze omgang met de dood. Het nationaal funerair erfgoed en de moderne uitvaart in het multiculturele Nederland van nu staan hierin centraal. Na het bezoek volgt een goed gesprek.

Wo. 21 juli, Nederlands Uitvaartmuseum Tot Zover, bevindt zich op

In het Luther Museum is de tentoonstelling *Zorg!* te bezichtigen. Zie onder: Tot en met zondag 5 september.

terrein Nieuwe Oosterbegraafplaats, Kruislaan 124, 13.00 uur, info en op-gave: ds. Greteke de Vries via: predikant@muiderkerk.nl, totzover.nl

MAANDAG 16 TOT EN MET VRIJDAG 20 AUGUSTUS

Jong Talent in de Westerkerk tijdens het Grachtenfestival

Tijdens het Grachtenfestival is de Westerkerk het podium voor de concertserie *Jong Talent*. Hier staan uiterst veelbelovende jonge musici op

het programma. De focus ligt op lichte klassieke muziek afgewisseld met toegankelijke jazz.

De jonge musici studeren vaak aan de vooropleiding van een van de Nederlandse conservatoria en hebben vaak meerdere concoursprijzen op hun naam staan. Deze concertserie vindt dagelijks plaats van maandag 16 tot en met vrijdag 20 augustus om 13.00 en 16.00 uur.

Dagelijks van ma. 16 t/m vr. 20 aug. Westerkerk, 13.00-16.00 uur, kaarten te koop via grachtenfestival.nl

ZATERDAG 28 AUGUSTUS

Orgelconcert Hannes Minnaar in Westerkerk

Organist Hannes Minnaar zorgt voor 'vuurwerk' op het Duyschotorgel van de Westerkerk.

Za. 28 aug. Westerkerk, 15.00 uur, collecte na afloop, westerkerk.nl

DONDERDAG 2 SEPTEMBER

Taizéviering in de Nassaukerk

Taizéviering in de Nassaukerk over 'De gene die hoop opwekt.' Om 19.00 uur is iedereen welkom voor het themagesprek.

Do. 2 sep. Nassaukerk, 20.00 uur, voor meer info en aanmelden: taizeinamsterdam.nl/taizeviering

TOT EN MET ZONDAG 5 SEPTEMBER

Tentoonstelling *Zorg!*

Nu het coronavirus alle aspecten van de maatschappij heeft ontregeld, is de belangrijke rol die de zorg speelt in onze samenleving extra duidelijk naar voren gekomen. Reden voor het Luther Museum om de geschiedenis van de zorg van de Evangelisch-Lutherse Gemeente Amsterdam uit te lichten naast de huidige omstandigheden.

Tot en met zo. 5 sep. Gang Luther Museum, Nieuwe Keizersgracht 570, geopend op do. t/m zo. van 11.00-17.00 uur, meer info via info@luthermuseum.nl, luthermuseum.nl of 020-214 21 12

WOENSDAG 8 SEPTEMBER

Sense of Sabbath: Bijbelse wijsheid over rust en genoeg

Ben jij benieuwd wat eeuwenoude wijsheden van de sabbat te zeggen hebben? In deze cursus lezen deelnemers een aantal Bijbelse teksten en verhalen over de sabbat, met oog voor spirituele en sociale achtergronden en betekenis. De vier thema's zijn:

1. Sabbat als oefening in dankbaarheid en vertrouwen.
2. Sabbat als verzet tegen dwang en verslaving.
3. Sabbat als alternatief voor een eco-

nomie van schaarste.

4. Sabbat als uitnodiging tot bevrijdend leven.

De cursus wordt gegeven door Johan Visser, predikant van de Noorderkerk.

Wo. 8, 22 sep. 6 en 20 okt. Noorderkerk, gehele cursus (€ 30,-), een of paar losse avonden bijwonen kan ook, meer info en bestellen kaarten via holyhub.nl

TOT EN MET ZONDAG 17 OKTOBER

Kunstproject *Origins* van Ivan Cremer in De Thomas

Tot en met zondag 17 oktober staat het imposante kunstproject *Origins* van beeldhouwer Ivan Cremer in De Thomas. Daarbij staan de *Choreography of the Origins*. U kunt de totstandkoming van het beeld volgen op instagram.com/ivan_cremer.

Tot en met zo. 17 okt. De Thomas, dagelijks van 12.00-17.00 uur te bezichtigen, dethomas.nl/origins

VAN MAANDAG TOT EN MET VRIJDAG

Morgengebeden in Westerkerk

Er wordt weer elke ochtend van maandag tot en met vrijdag om 9.00 uur een morgengebed gehouden bij het Brandende Braambos: een kort meditatief moment met stilte, een psalm en een gebed. **Van ma. tot vr. Westerkerk, 9.00 uur, duur 15 minuten, deur open: 8.45-9.00 uur**

VOOR ADRESSEN VAN KERKEN EN MEER AGENDA-ACTIVITEITEN ZIE PROTESTANTSAMSTERDAM.NL

Gratis audiotour: ontdek De Thomas aan de Zuidas

Altijd al benieuwd geweest naar het verhaal achter De Thomas, huis om op verhaal te komen? Het pand herbergt bijzondere architectuur en verschillende kunstobjecten. Met de Audiotour ThomasTour valt dit allemaal te ontdekken. Het werkt als volgt: u scant met uw smartphone de code waarmee u zelf (coronaproof) op uw eigen tempo door het gebouw kunt lopen. Met uw eigen hoofdtelefoon luistert u naar het verhaal van de architectuur van, en de kunst in De Thomas. Tot half oktober belicht de tour ook het beeld *Origins* van beeldhouwer Ivan Cremer in de kerkzaal. De tour is te volgen in het Nederlands en Engels. Meer informatie: dethomas.nl/thomastour. De tour is leuk om te combineren met een wandeling langs ArtZuid, een tweejaarlijkse beeldtentoonstelling in Amsterdam-Zuid.

COLUMN

Moestuin

Kim van Willegen, kinderwerker bij Hebron en operationeel medewerker bij het Kerkelijk Bureau van de Protestantse Kerk Amsterdam

Reageren? Mail naar redactie@protestantsamsterdam.nl

In de tuin bij Hebron is de kinderclub begonnen met een nieuw project: een moestuin. De kinderen hebben 'moestuintjes' en zonnebloemzaadjes mee naar huis gekregen om ze alvast een beetje te laten groeien. Met de aanwijzing 'Zet ze bij het raam en geef ze elke dag een beetje water' zijn ze aan de slag gegaan. De plantjes die zijn uitgekomen, hebben we vervolgens op een prachtig zonnige dag in de moestuinbak bij Hebron gezet.

Met zijn allen gingen we aan de slag. Lekker buiten bezig zijn, handen in de grond. Op zoek naar wormen. Samen leren over de natuur. Over hoe mooi God dit alles geschapen heeft. Wormen

dragen bij aan de vruchtbaarheid van grond. Zo kunnen de plantjes beter groeien. Voor sommige kinderen is het bekend waar groenten vandaan komen. Voor anderen is het helemaal nieuw. Als groenten zo groeien, dan groeit vast al het eten zo. 'Kunnen we dan ook ijsjes laten groeien?' en 'Ik wil graag een dropboom' wordt er geroepen. En 'Waarom zien we nog geen aardbeien aan de plant?' 'Hoelang duurt het voordat de sla klaar is?' De kinderen hebben genoeg vragen. Maar met de uitleg van Hebrons eigen tuin-deskundige Daniëlla wordt het voor de kinderen een stuk duidelijker. We hebben de aarde van

God gekregen om er goed voor te zorgen. Sterker nog, we hebben de aarde nodig. De bomen geven ons tenslotte zuurstof! Als wij goed zijn voor de natuur, voor de aarde, dan is de aarde goed voor ons.

Iets laten groeien vraagt geduld en aandacht. Niet alle plantjes groeien even goed, niet alle kinderen hebben evenveel geduld en sommigen geven het even op. En soms krijgen de plantjes iets te veel water omdat de kinderen té enthousiast zijn. Maar langzaam begint het wat te worden. Het is eigenlijk net als in het echte leven. Alles wat je aandacht geeft, groeit.

Terugblikken op een veelbewogen jaar

Raisa Nibbering is arts en betrokken bij Taizé in Amsterdam

Janneke Donkerlo

Raisa Nibbering (26) voltooide midden in coronatijd haar studie medicijnen en ging werken in het BovenIJ ziekenhuis in Amsterdam-Noord. Dat ze haar drukke sociale leven op een lager pitje moest zetten, vond ze helemaal niet zo erg. 'De rust die ik in coronatijd heb leren waar-deren, wil ik graag vasthouden.'

'Ik werk momenteel in een team met twaalf basisartsen. We rouleren tussen de Spoedeisende Hulp (SEH) en de afdelingen long, cardiologie en interne geneeskunde. Vooral op de SEH is het hectisch en moet je snel en zorgvuldig handelen. Tijdens mijn nachtdienst was er onlangs een man met fors uitgezaaide kanker. Hij ging helaas in korte tijd zo achteruit dat ik midden in de nacht met de familie een slechtnieuwsgeprek moest voeren. Ook op andere dagen is het flink bikkelen. Als mijn dienst erop zit, ben ik blij dat ik gezellig met mijn huisgenootje kan eten en kletsen, en dat ik verder niets meer hoeft.

In mijn studietijd had ik een druk sociaal leven. Elke dag ging ik wel ergens heen. Ik sprak af met vrienden, medestudenten, oud-klasgenoten, mensen die ik ken van de tennisclub, mijn stijldansgroepje, de Taizé-groep. Opeens viel dat weg. Maar juist door mijn werk was mijn leven niet saai en voelde ik mij niet zo geïsoleerd als mijn leeftijdgenoten die thuis moesten werken. In het zie-

Basisarts Raisa Nibbering voor het BovenIJ ziekenhuis: 'Op tijd gas terugnemen, is belangrijk.'

kenhuis zie ik de hele dag patiënten en collega's. Soms herinnerde alleen het mondkapje me eraan dat we middenin een pandemie zaten. Gelukkig werden we al snel gevaccineerd. Als arts moet je patiënten onderzoeken, daarbij is het onvermijdelijk dat je mensen aanraakt; dan kun je echt geen anderhalve meter afstand bewaren. Tegelijkertijd hoorde ik wel dat veel patiënten zich door corona eenzamer zijn gaan voelen.

Veel twintigers worstelen - ook buiten coronatijd - met grote levensvragen. Wat wil ik bereiken, hoe wil ik leven, wat is echt belangrijk? Je moet carrière maken en ook leuke dingen blijven doen, jezelf ontwikkelen. Dat zorgt voor stress. Zo vraag ik me als christen af hoe ik God in mijn werk kan betrekken, hoe te leven in de geest van Jezus. Hij hielp mensen belangeloos. Zonder te oordelen nam hij de tijd voor ze. In het

dagelijks leven wringen mijn idealen echter met de praktijk. Want ik kan niet steeds empathisch zijn en voor iedereen de tijd nemen. Een dag is zo kort en ik wil ook nog zo veel leren. Ik heb spirituele en medische boeken liggen die ik superinteressant vind, maar ik kom er bijna niet aan toe. Daarnaast heb ik gewoon mijn rust nodig en moet ik vaker afhaken dan ik zou willen. Ik kan niet altijd 'aan' staan.

Begin 2020 leerde ik mijn Nederlandse vriend kennen tijdens een Europese Jongerenontmoeting van Taizé in Wrocław, Polen. De eerste drie maanden hebben we gedatet, daarna kregen we een relatie. Kort daarna brak corona uit en begon de lockdown. Het ene weekend kwam hij naar mij, het andere weekend ging ik naar hem in Nijmegen. Eigenlijk was het wel fijn dat we noodgedwongen de meeste vrije tijd samen konden doorbrengen.

Niet alles is overigens op een laag pitje komen te staan. Bij noodgedwongen online activiteiten van Taizé in Amsterdam van de Taizé-groep ben ik wel actief gebleven. We kwamen regelmatig bij elkaar om ons in een bepaald onderwerp of in een Bijbeltekst te verdiepen. Met behulp van een ouderwets 'origami-happertje' zijn we een keer op een speelse manier met elkaar in gesprek gegaan. Over vragen als: Wat betekent Taizé voor jou? Wat kun je van een ander leren?

Op 3 juni konden we weer fysiek bij elkaar komen voor een Taizé-viering in de Nassaukerk. Na afloop hebben we nog een uur met elkaar in het park zitten zingen, op veilige afstand en met een mondkapje op. Dat was zo fijn! Het afgelopen jaar heb ik ervaren hoe belangrijk het is om op tijd gas terug te nemen, een ommetje te lopen in de buurt of binnen op de bank een boek te lezen. Voldoening vind je niet door altijd maar op pad te zijn. Nu de samenleving weer van het slot gaat, begint mijn agenda weer aardig vol te lopen. Het wordt nog een uitdaging om de rust erin te houden.'

'Ik leef bij de dag'

Daniëlla Winters liet zich dopen

Hanna Blom-Yo

Daniëlla Winters (43 jaar) woont ruim tien jaar in Amsterdam. Op dit moment is ze betrokken bij Hebron, een buurtkerk in de Spaarndammerbuurt. In die gemeenschap vond ze God en liet ze zich dopen met Pasen. Zo'n vijf jaar geleden werd bij Daniëlla de diagnose Multiple Sclerose (MS) gesteld.

Welke impact had corona op je dagelijkse leven?

Tijdens de eerste lockdown lag de hele samenleving stil natuurlijk, zo ook mijn fysiotherapie. Terwijl die cruciaal is om mijn spieren op de juiste manier te activeren. Ik heb daar dus behoorlijk last van gehad. Tegelijkertijd ga ik daar niet om in een hoekje zitten kniezen. Ook al heb ik een verminderde weerstand, ik voel wel mijn wil om te leven en ik wil dus elke dag heel veel doen. Want ik ben ontzettend dankbaar voor elke dag die ik krijg.

Ik leef bij de dag. Zoals Jezus zegt in Matteüs 6:34: 'Maak je dus geen zorgen voor de dag van morgen, want de dag van morgen zorgt wel voor zichzelf. Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen last.' Daarom

Daniëlla Winters is betrokken bij buurtkerk Hebron in de Spaarndammerbuurt.

probeer ik me ook geen zorgen te maken over de toekomst. Ik merk nu wel dat mijn vriendin en ik behoorlijk op elkaars lip zitten. Het is heel fijn dat we honden hebben, zodat we elke dag even naar

buiten moeten, daar komt bij dat wandelen heel goed is voor mijn spieren. In april ben ik gevaccineerd tegen corona. Het is een hele opluchting, want als ik corona krijg, zou ik zomaar op de IC kunnen belanden. Maar uiteraard blijf ik me aan de maatregelen houden, ook voor anderen die nog niet zijn gevaccineerd.

Hoe ben je bij Hebron terecht gekomen?

Ik wist wel dat Hebron bestond en liep er regelmatig langs, maar het kwam er nooit van om naar binnen te gaan. Toen ik zag dat er tijdens de lockdown knutselactiviteiten voor kinderen werden georganiseerd, heb ik de stoute schoenen aange trokken en ben ik naar binnen gegaan. Daarna bezocht ik regelmatig allerlei activiteiten, waaronder de koffie-inloop op vrijdagochtend. En uiteindelijk bezocht ik de laatste zondagse viering voor de zomervakantie. Dat was voor mij een warm bad! Mijn hele leven had ik wel het gevoel dat er meer moest zijn tussen hemel en aarde; bepaalde dingen kon ik niet plaatsen. Door allerlei gebeurtenissen in mijn leven ben ik ervan overtuigd geraakt dat God daar iets mee te maken heeft.

Als kind ben ik veel gepest. Ik was zo wanhopig, dat ik naar het treinstation ging om een einde te maken aan deze ellende. Het maakte me allemaal niet zoveel uit. Ik ging op een bankje zitten. Opeens hoorde ik een stem: "Daan, luister, er zijn mensen die om je geven, die van je houden." Dat

was een stem die ik niet kende, het was ook niet mijn eigen stem. Ik bleef nog even op het bankje zitten, maar ging daarna weer terug naar huis en ben verder gaan leven. Daarna had ik nog een keer een vergelijkbare ervaring, dat was in de periode waarin ik mijn vader plotseling verloor. Hierna kon ik er niet meer omheen, dat moest God zijn.

Voor mijn behandeling moet ik twee keer per jaar via een infuus aan de medicijnen. Ik was heel bang. Jurjen de Bruijne, de buurtdominee van Hebron, sprak een gebed in waar ik tijdens de behandeling naar luisterde. Toen voelde ik een hand in mijn hand glijden, waarna mijn bloeddruk en hartslag daalden, ik werd er helemaal rustig van. God zei tegen mij: "Het is goed, ik ben bij je." Na een jarenlange zoektocht ben ik afgelopen Pasen gedoopt. Dit is toch het allergrootste geschenk. Dat ik weet dat ik er niet alleen voor sta, dat God het beste met mij voor heeft.

Waar zie je het meest naar uit als het gaat om de periode na corona?

Ik denk niet dat er voor mij persoonlijk heel grote veranderingen zullen plaatsvinden. Hopelijk kan ik me nog steeds blijven inzetten voor de tuin van Hebron.

Het lijkt mij heel fijn om tijdens de viering weer mee te mogen zingen en elkaar te bemoedigen met een knuffel of arm om de schouder.

Marjolein Hekman (29) is opgegroeid in Doetinchem en Zutphen, waar haar vader predikant was van de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt. Ze ging naar een gereformeerd vrijgemaakte school, catechisatie en vereniging. In Leuven deed ze de bachelor theologie en aan de Protestantse Theologische Universiteit de predikant master. Vorige zomer studeerde ze af. Sinds april is ze voorganger bij De Binnenwaai, een van de kerken van de Protestantse Kerk Amsterdam.

Van september tot december vorig jaar heeft Marjolein in dienst van de Protestantse Theologische Universiteit samen met junioronderzoeker Kirsten van der Ham onderzoek gedaan naar een maaltijdproject georganiseerd door twee migrantenkerken: *Treasures International Ministries* en *Maranatha Community Transformation Center* en de *Diaconie Evangelisch Lutherse Gemeente* in Amsterdam Zuidoost: hoe werkt deze noodhulp precies en hoe kan deze hulp in de toekomst duurzamer ingezet worden?

'Voor coronatijd werd op maandag samen gegeten: het heette *soupkitchen*. Het was een prettige plek waar mensen kwamen voor gezelligheid en een gratis maaltijd. In coronatijd startte een bezorgdienst: vrijwilligers kookten eten en brachten dit rond. De nood bleek een stuk groter dan gedacht. Voor veel mensen viel werk weg in deze tijd en niet iedereen had recht op een uitkering. Eenzame ouderen durfden de deur niet meer uit vanwege corona. Het maaltijdproject, vind ik, geeft handen en voeten aan het geloof en aan het aanwezig zijn in de buurt.'

Aanwezig zijn in de buurt, dat wil Marjolein ook graag in praktijk brengen op IJburg, waar De Binnenwaai staat. 'Er is goed contact met *Alle Kleuren IJburg*, een groep die verbinding wil stimuleren tussen alle verschillende bewoners van IJburg zodat iedereen zich thuis voelt. Daarnaast wil ik de samenwerking zoeken met andere sociale groepen op IJburg en activiteiten organiseren zoals buurtmaaltijden, zodat de drempel van de kerk minder hoog wordt. En: wat zijn vragen van mensen? Daarmee wil ik aan de slag gaan. Door samenwerking en contacten wil ik als kerk aanwezig zijn in de buurt. De Binnenwaai gaat over liefde voor God en voor elkaar.'

Baukje Burggraaff

foto: Marjolein Beals

HART & ZIEL

COLUMN

Gedeelde smart

Margrietha Reinders
Buurtdominee in Betondorp

Reageren? Mail naar
redactie@protestantsamsterdam.nl

Het is een prachtige dag. Buiten klinken vogelgeluiden en ijle kinderstemmen. Amsterdam baadt zich in de zomerzon, het frisse groen van boomkruinen glanst feestelijk in het warme licht van de middag. Binnen schik ik verse rode gerbera's in de vaas. Wat zijn ze mooi en stralend met hun fonkelende kleur! Kon ik me maar zo voelen en zo zijn, denk ik somber. Als een bloeiende gerbera, die er gewoon is, met haar eigen schittering. Maar zo voel ik me niet. Ik zit weer eens in de put. Moe van al het geploeter en mijn eenzame gevechten met de missie om buurtdominee te zijn in deze geweldige stad. Wie kent dit soort emoties niet?

Dan gaat de telefoon. Het is Jaap, een kerkenraadslid en goede vriend. 'Hoe gaat het met je?' vraagt hij. 'Red je het allemaal nog wel een beetje?' Meteen gebeurt er iets. Het is alsof ik een injectie krijg met.... Ja met wat? Liefde en vriendschap, geduld en ruimte. Ja hoor, daar gaat de tranensluis weer open! Ik snik mijn eenzaamheid eruit en voel me meteen een stuk beter. Ik ben niet meer zo alleen. Professor Erik Scherder, de hersenspecialist, heeft onlangs een onderzoek gedaan naar eenzaamheid. Het is immers een groot probleem voor veel mensen, oud en jong. Tijdens de pandemie werd het zichtbaarder, omdat mensen

niet meer konden worden aangeraakt en sociale afstand een noodzaak was. Hij toonde wetenschappelijk aan, dat mensen die liefdevol worden vastgehouden, of aandachtig beluisterd worden door de telefoon, via de mail of een berichtje, het drie keer zo lang volhouden in barre omstandigheden dan mensen die het alleen moeten verduren. Liefdevolle, oprechte aandacht en erkenning zijn een therapie en impuls voor het vermoeide hart. 'Gedeelde smart is halve smart', zegt het gezegde. 'Als wij elkaar liefhebben, wordt God werkelijk in ons', verkondigt het evangelie. Een therapie die binnen ons bereik ligt, de eenvoudige therapie van het Koninkrijk van God.

Colofon

Kerk in Mokum maandblad
Zomer 2021,
jaargang 12, nummer 6

Protestantse Kerk Amsterdam
Nieuwe Herengracht 18
1018 DP Amsterdam
Hoofredactie:
Mirjam Nieboer
Eindredactie/agendakatern:
Baukje Burggraaff
Bureauredactie: Iris Stekelenburg,
abcredactie.nl

Contact:
redactie@protestantsamsterdam.nl
of 020 53 53 700

Aan dit nummer werkten mee:
Hanna Blom-Yo, Janneke Donkerlo,
Rosaliene Israël, Mirjam Nieboer,
Erik Olsman, Margrietha Reinders,
Iris Stekelenburg, Els van Swol, e.a.

Abonnement: Een abonnement opgeven
of opzeggen doet u via abonnementen@
protestantsamsterdam.nl of 020 53 53

700 (9.00 uur-17.00 uur). Eenmaal per
jaar wordt u uitgenodigd een vrijwillige
bijdrage te betalen. Rek.nr. NL68
RABO 0373 7414 80 t.n.v. Protestantse
Gemeente te Amsterdam inz. Kerkblad

Verschijningsfrequentie: *Kerk in Mokum*
verschijnt 10x per jaar, 5x als blad
van 14 pagina's en 5x als agenda van 6
pagina's. Het volgende nummer komt uit
op 7 september 2021.

Vormgeving: Studio Edens, Amsterdam
Druk: Damen Drukkers - Werkendam

 Protestants020
 ProtestantseKerkAmsterdam
protestantsamsterdam.nl

protestantse kerk
amsterdam

Pleisterplaats voor de ziel